

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžėje 20 kiekvieno mė-
nesio. Metinė prekė su
prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gramotose . 6 rubl.,
Prusose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
virtai dalitą eilutę smulkiau
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje Tilžėje,
(Tilsit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Ko anums reikia.

Ši kartą noriu atkreipti akį maloningų skaitytojų, o ipač veiklių platintojų „naujos dvasios“ Lietuvoje, ant vieno taipogi labai svarbaus dalyko. Noriu kalbėti apė padidinimą ploto mūsų tėvynainiško veikimo. Sulyg šiol beveik kiekvienas iš mūsų *labiausiai* stengėsi sėti šėklą lietuvių tikslai savo gimtinėje apygardoje ir netolymose nū jos vietose. Taip ir turėjo būti, kiekvienam rūpėjo pirmučiausiai artymiausius apšviesti, o vėl tarp tolymesnių iš pradžių, kol jie netur jokio tautiško susipratimo, sunku yra ką veikti. Ale jau galime numanyt, kad mūsų dvasia daugelyje vietų viduryje Lietuvos yra prigijus, ir galime tikėtis, jog toliaus ir be didelio mūsų prisidėjimo, dvasia lietuvių nežus; adverniai — vis didžsis bei platisis, ir tokiu budu apteks ir tūs tarpus, kur mes jos visai nesėjome. Ale dar didi plotai mūsų tėviškės nepažinstą mūsų įtekmės. Deltogi dabar turime, taip sakant, perkelti savo veikimą į anas vietas, kurios dar visai tebėra tamsybėje ir nežinioje. O tokios vietos yra rytinė dalis Kauno rėdybos ir beveik visa vilniškė. Ten gangreit perdėm prasčiokai visai nė nežino apė buvimą kokio ten lietuviško judejimo. Jau gauname antrą gramatą iš ano krašto, šaukiančią tėvynainius gelbėti vilniškius lietuvius nū maskolystės bei lenkystės. Mums rašo, jog tenai dar tebėra visai beveik baudžiaviška senovė. Tame tarpe, kada daugelyje vietų, ipač Suvalkų rėdyboje, lietuviai skaitomi yra tarp svetimtaučių už tautą, menkiausiai lygią su lenkais, ir dažnai visai geros draugystėse ir susirinkimūse tampa kalbama lietuviškai, o dagi ir puikios lenkiskos „pannos“ ima lietuviškai mokintis, — aname nelaimingame kampe, tėviškėje mūsų kunigaikščių, dar šiandien lietuviai dergiami visokiais bjauriais, pritinkančiais tikslai lenkiškiems quasi civilizatoriams vardais, o lietuviška kalba laikoma paniekinime ir nū tų pačių tamsių žmonių. Žodžiu sakant, tas kraštas mūsų tėviškės dar suvisu tebėr nūgrimsdęs tamsybėje, kuri darosi dėl mūsų jū pavojingesnė, kad dabar gūdai taip pasiutiškai ima varyti savo politiką apgudinimo. Mums rašo, jog tenbuviai lietuviai mėgsta gudiškai kalbėti. Juk ir viduryje Lietuvos yra tokių ap-

kvaitusių žmonių, ką mėgsta gudiškai kalbėti, ale tenai, regimai, *didžiūma* jau turi simpatijas prie gudydystės. O ipač dabar, kada jau garsas apie lietuvių vidur Lietuvos pusėtinai paplito, tai tos gudiškos simpatijos vidur Lietuvos, kaip ukai, išsisklaidys. Ale aname, tamsiame kampe Lietuvos gudiškos simpatijos yra didėi pavojingos. Juk mes ir laikome už lietuvių tą, kursai nors nemoka lietuviškai arba mažai moka, bet išsipažinstą esąs lietuviu, stengiasi lietuviškai išsimokinti ir žodžiu ir darbu stoja už Lietuvą. Deltogi ir aniems tamsiems lietuviams jau netoli bus gudydystė, kada jie perdėm įgaus *norą stotis* gūdais: Š ipač, kad tenai didžiūma jau ir gudiškai moka, ir iš kelių kraštų apsiaubti yra priešiniškais, iš kurių vieni veikliai, kiti neveikliai naikina mūsų giminytę ir kalbą. Deltogi viską pametę turim ginti aną kraštą Lietuvos. Dabar dar mes turime stiprų *ginklą* rankose, su kuriūm mes dar galime išplesti mūsų brangią žemę iš svetimų nagų. Tūm ginklu yra mūsų vienas tikėjimas — katalikystė. Per katalikystę, išmintingai elgdami, mes dar galime pakelti lietuvius ano krašto ir patraukti jūs po savo įtekmę. Deltogi turime tūjau kilti prie darbo, nes vėliaus nė to ginklo galime netekti, nes tenai stačiatikystė ir daro pusėtiną žengimą pirmyn: vysta jau daug perkrikštų, kurie virsta gūdais dėlei gavimo vietų. O turime įsitėmyti, jog šitie daug daugiaus turi piktos įtekmės dalyke platinimosi stačiatikystės, nekaip tikri gūdai, kurie pasikakina, jog jie sotus ir tur už ką išsigert. O toki perkrikštai elgiasi daug kitaip, ir jie visumet padarys daugiaus del stačiatikystės, nekaip tikriejie, gimusieji gūdai. Taigi ir katalikystė gal ten sudilti. Tokiu budu katalikystė visai prigul nū lietuvių stės, nes, kol ten nebuvo gudiškos kalbos, tai nebuvo nė perkrikštų etc. Deltogi rodo katalikiškiems kunigams turėtų didėi rūpėti išlaikymas ir parėmimas lietuvių, o vienok čionai kunigai yra pirmutiniais naikitojais lietuvių (tokiu budu po draug ir katalikystės!). Žinoma, jie tai daro per savo apjakimą, tarydami sutversią tenai kokią naują Lenkiją. Deltogi pirmučiausiai reikia mums stengtis *daryti* kūdidižiausią *įtekmę* ant ano krašto *kunigų*; tai yra didžiausias daigtas, nes ten žmonės didėi tamsūs, o sykiu darbūtis kitokiais budais, kaip kas išsimano; tarp tų vyriausia vieta priguli platini-

mui lietuviškų knygelių ir raštų visokios įtalpos, pradedant nū maldaknigių ir baigiant laikraščiais. Musų knygų prekėjai nenusidangina į tūs kraštus — vis čion stumdosi jau „žinomose“ vietose. Taigi reiktų kaip norints prekėjus pavaryti į tą kampa etc. Turime, broliai, atsidėję dirbti, idant tas garsingiausias kraštas musų tėviškės nepaskęstų po bangomis svetimtaučių. Turime dirbti ir tūjaus dirbi — negaišūti, kad paskui nebutų pervėlai. Juk jau daug žemės mes tokiu budu netekom!

Rusvos dulkės.

Lenkiškai parašė Rodzevyčių Marė, lietuviškai vertė V. K. (Tąsa).

Laurui patiko. Širdis smarkiaus suplakė ir jis tiesiog, nežiurėdamas, ėjo į užtiestą tinklą.

— Tėtei rodosi, kad aš jūkavoju? Tai pamatykite! Delko man anksčiaus nieks to nepriminė?

Kad ir raukotės, o paliksiu jums gražią atmintį. Reikia tiktai išrinkti vietą del koplyčelės. Ant jų žemės stovės!

Smagu jam buvo ir gražu, kad tiek įstengia.

— Ne toks aš bjaurus, kaip tau rodosi, suneli . . . — švelniai kalbėjo senis. — Ką tik nū kunigo grįžtu, prašiau tų popierių. Širdis man plyšta iš gailėsčio, o ką padarysi! Kas turi buti, to neprasilenksi. Kruvinomis ašaromis tavę apverksiu, o jau sulaikyt nesulaikysiu! Išėisi ir akys mano jau tavęs neregės!

— Sugrįšiu vėl! — tarė Lauras, visai apgalėtas.

— Manęs jau nerasi . . . Laikas mirti, pas naštininkę eiti. Užtektų man tos laimės, kad nors da šiek tiek ilgiaus pabutum!

— Ką daryt? . . . Kad tėtei pasigerinti, liksiu da ant vienos nedėlios.

— Suneli mano gerasis, dėkui tau! — sušuko Jonas, apkabinęs jo galvą.

— Kad, tēte, išsyk butum taip pasakęs, tai bučiau nē nesirengęs. Aš norėčiau tėtei įtikti kiek galėdamas!

Atsisveikino su Rupinu ir nuėjo abudu sykiu, širdingai ir atvirai kalbėdami.

— O kur tas žemės plotas? — linksmai užklausė jaunasis. — Parodyk man!

— Tai eiva, jaigu taip nori.

Praėjo kaimą ir vieškeliu nukako iki pilkalniui. Senis pasukęs ant kairėsės parodė:

— Štai, tas pudyimas ir ta pieva. Vokiečiai ketina sodyti kopustus.

— Koki vokiečiai? O kad jie nesulauktų! Argi neturi turtingo sunaus! Busi netoli nū Jūdžių. Rožiukės staklės girdėt net iš čia!

— Gera ir išmintinga mergina. Grįžkime, vaikeli, namon pietūti!

Lauras sustojęs du syki pažvelgė po ta žeme, paskui siekė po pažaste.

— Ar tas šmotas vertas penkis tukstančius?

— Vokiečiai, sako, siulo keturis.

— Tegul dūda, bet nedūs. Grįžk, tēte, vienas.

Nusišypsojo nežinia ko ir visai į kairiąją pasuko. Račius žiurėjo da valandėlę paskui jį, sudėjo rankas ir pradėjo kalbėti poterius. Užbaigęs, da matė, kaip sunas akmenimis perėjo upelį ir taikė dvaro link.

— Pirks — sušnabzdėjo, ir akys jo prašvito. — Kad Dievas dūtų, pirktų, tai jis prigis prie tos žemės,

kaip ir mes prigijome. Oj šventos, šventos tos rusvos dulkės, ką mindžiojame po kojų! . . . Kas norint lašelį prakaito į jas išliejo, tai jau šliubu susirišo! Dieve dūk, kad pirktų . . .

Atsigėrė vandens iš šaltinio ir pilnas vilties grįžo namon. Visi buvo prie darbo, bet jam darbas nesisekė, nedasilytėjo nė valgio. Nepakajingai ir nekantriai laukė Lauro.

Valandos lėkė, o vaikas negrįžo. Senis tolydžio dairėsi ant kelio, prieidamas iki kryžiui, jo rankos ir kojos drebėjo. Jau saulė nusileido, visi pargrįžo į butą, o Lauro da vis nebuvo. Be jo sėdo prie vakarienės, nes buvo pripratę jau, kad tūmlaik su draugais droždavo pas Butkų. Tik štai išgirdo ant tako žingsnius ir švilpavimą. Senis Jonas padėjo šaukštą ir nepakajingai dystelėjo į duris. Lauras išėngė ir jūdvių akys susitiko. Mariukė greit atsikėlė, rengdama jam vietą arti bliudo, Petrienė padėjo ten dūnos ir šaukštą. Endrius broliui nušlūstė sūla. O jis visas smagus prisiartinio prie tėvo ir padėjo prieš jį ant stalo popierą:

— Tėvai — sušuko — ar moki maskoliškai skaityti?

Jonas papurtė galvą, bet drebančia ranka paėmė popierą.

— Petrai, tu moki — kreipėsi Lauras prie jauniesniojo brolio — perskaityk tėvui!

Atsisėdo pats, iširėmė ir didžiulingai žiurėjo ant visu. Petras, paėmęs į nugrubusius pirštus popierą ir klupdamas tankiai iš pasistebėjimo ir nepripratimo peržagariojo:

„Šiūmi liudiju, kad pardaviau Jonui Kareiviui 20 margų lauko ir 40 margų pievos, išmatas, vadinamas Rubiais, prie upės Kiršnevos, ant amžincs ir nepaveržiamos savasties, o visus pripulancius už tai pinigūs 5000 rublių nū jo sunaus, Lauryno Kareivio, šiandien priėmiau.

Pasirašęs „Januševski.“

Visi liovė valgę ir klausė lyg pamokslo, ištiesę kaklus. Nusistebėjimas atėmė žadą ir dairydamiš tai ant Lauro, tai ant senio laukė, ar tai ne sapnas.

— Ar teisybė, ką ta popiera sako? — pirmas užklausė Endrius.

— Ką da čia neteisybė! — sušuko Lauras jūtkdamasis — Tėvas užsimanė žemės, tai dabar turi! Man pinigai, tai kaip pelai. Ponas ištarė tiek, o aš tik už mašnos ir atskaičiau tukstančius. Taip nusi-stebėjo, nelyginant jus dabar, ir ėmė klausinėti, kur, kaip, kas aš per vienas, ar Kareivis pinigūs pilkalnyje rado? . . . O kaip mes šnekėjome, tai jūka! Jis maskoliškai, aš vokiškai, jis lenkiškai, as vėl savotiškai. Susipratome vienok. Linkėjo man, gyre, prašė į valginycią, pamylėjo, o paskui surašė šitą popierą ir velijo viso labo! O ką, tėvai, nesidžiaugi iš mano dovanos?

Senio rankos ir smakras drebėjo. Paėmęs popierą, lyg šventas liekanas, atsimainiusiu balsu pratarė:

— Suneli, taip esu nudžiugęs, rodos dangaus šmota apturėjęs! Graži žemė, graži ir derlinga! . . . Dieve tau palaimink!

Kitų visų liezuviai taipgi išsiliūsavo. Emė stebėtis, girti, šnekėti visi sykiu. Net vaikai plojo rankomis ir giedojo, net naminiai gyvuliai, pakurstinti riksmiais, pakėlė trukšmą. Apkurtęs nū to Lauras net už galvos nusitvėrė.

Dabar visus apsiaubė geidimas apžiūrėti tą brangų daigtą, o moteris noras pasigyrimo kaiminkoms. Visi

išbėgiojo, pametę valgi, užmiršę apie vakaro trušą. Senis liko su sunum du vienu.

— Vienok, Laurai, tos popieros neužtenka! — užtėmijo.

— Vai kaip! Užporyt ponas važiuja į Kauną ir tėtė su jūmi! Ten pirkinį patvirtinę pagal pormą, dūs tiesas ir įrašys į knigas. Tas dalykas užims beveik nedėlią laiko.

— Aš nevažiusiu! — atsispyrė persigandęs račius. — Aš tiesų nepažįstu ir nežinau, kaip padaryti. Tai ne man po urėdus tūs landžioti ir jieškinėti! Apgauss manę jaib kas, o tavo kruvinas uždarbis prapuls. Davei man žemę, Dievas tegul tau atlygins, o tiesas tu imk ant savęs! Man smagiau bus gyventi ant Lauro lauko, kaip ant savo, o kaip išvažiuoti, tai nors liks tavo vardas ant popieros ir žmonių atminytyje, aš gi sakysiu: „Tai mano vaiko, aš tiktai gaspadorauju pas jį. Paliko man tūs turtus.“

— Galima ir taip, nors perilgai užtruksiu — atsakė Lauras pasimislįęs. — Tik kam da tėvui rūpestis — turėsi viską prirengta! Ar neturite namieje rašalo truputį ir šiokią tokią plunksną?

— Iš ko? O kam mums reikia! Kaip siučiu laišką Praniu, tai kunigas rašo.

— Tai ir aš nubėgsiu pas kuniją. Reikia parašyti į Štetiną, kad da ilgiaus užtruksiu. Labanakt, tėtuk!

Nynitūdamas ir anaipol nesusipykdiņęs, kad reiks sugaišyti tiek laiko, išsprudo ant kelio. Priešais jį aiškioje vasaros prietamsoje sumirgėjo pavidalas skubinancios moteriškės. Iš gražios eisenos ir švaraus apsirėdymo pažino Jūdžių Rožiukę ir lengvai ją pasivijo.

— Labas vakaras! — pasveikino.

— Tegul bus pagarbintas! — pataisė jį, neatsižirėdama.

— Ant amžiu! — atrėmė jūkdamasis. — Labai dievobaiminga.

— Taip sakau, kaip visi.

— O kur einate?

— Pas Rupiną.

— Oo, pas jauniki, vakare, viena sau . . . . Liežuvių nesibijote?

— O kas manę apšnekės? Jaibent jus, kiti visi manę pažįsta.

— Ir aš tylėsiu, jaigu pabučiūsi.

— Šnekėkite sau, kiek įmanote. Aš del jųs bučkijų neturiu, o jums reiktų buti viernesniu savo vokiečiai!

— O kas jums apie mano vokiečių pasakojo?

— Jus pats garsinote po visą kaimą, lyg čia butų. Dievas žino, kokia garbė!

— Žinoma, garbė.

— Ne kas. Aš gėdyčiausi.

— Ko?

— Del vokiečių sumindžioti Dievą.

— Ką jus muzikai žinote! Jūkai tik klausyti!

— O mums baisybė! Gerai sakote. Mes muzikai godojame ir Dievą, ir tikėjimą, ir kalbą, ir pa-pročius, o jus ką?

— Kalbate kaip iš leistrų, o tur but nė skaityti nemokate?

— Kiek muzikui reikia, moku, o jus tai tikrai užmiršote poterių; pas bambizą su vokiečių turėsite eiti!

— Ko taip rautkis? Da gal įsimylėsite į vokiečių ir reiks nueiti pas bambizą.

— Niekados! — užsirustino. — Muziko stovis tai ne nusidėjimas, o svetimų dievų man nereikia. Kad

aš turėčiau del turtų išsižadėti savo sakramento, tai šunim bučiau!

— Esatė pikčiurna!

— Vi-ai ne, bet manę užkabinatė, tai aš teisybę rėžiu. Jums rodosi, kad jus labai išmintingi, nes sukrovėte tukstančius . . . o man rodosi, kad labai kvaili! Lauro akys užsidėgė.

— O jus norite išgirsti niekus! — sušuko.

— Jus nieko daugiau nė nešnekate, nė nedarote! — atrėmė drąsiai ir mikėiodama sutraukė pečiaus.

— Oj, atsargiai!

— Aš jųs nebijau! . . . Galite gąsdinti savo vokiečių, o su manim, tai jums ne galvoj! Neturite jokios tiesos ant manęs. Bereikalo man daėdate! Paliko jį ant kelio, labai iširdusi, ir įėjo į Rupino butelį. Jau matė ją istolo ateinančią, nes žiurėjo per langą. Pasveikino liudnai nusišypojęs.

— Didelių Laurasėjo su tavim! — tarė. — Da neišvažėvo?

— Da liko ant mano nelaimės! — suniurnėjo nenoriai.

— Kūmi jis tau išpyko? — paklausė nepakajingai.

Rožiukė kasdien ateidavo pas jį, kada tik atlikdavo: virdavo jam, valė butą, skalbė, siuvo, taisė jam drapaną ir marškinius. Ir dabar neilsėjosi Uždegė ugnį, iššlavė vidų, į skrynute įdejo pundelį skalbimo. Trusėsi kaip pas savę, o raišis žvalgėsi paskui ją liudnomis akimis ir karčiai šypojsi.

— Ik paskutinųjų sukrimto man visą gyvenimą! — atsakė ant jo klausimo. —

— Kristupą supaikino suvis. Jau visą nedelę prie darbo neina, karčemoje su tūmi vokiečių geria, gąsdina visą svieta, o ant manęs plusta. Pekla namieje! O prie manęs kaip degutas prilipo ir praeiti nedūda! Tikra kora Dievo toks atskalus!

— Vienok jo gaila. Kad liktų, daug galėtų padaryti gero.

— Kokio gero? . . . Sėdi nabagėli savo voloje ir mažai ką žinai, kas dedasi kaime. Padarys jis, padarys! Merginas išmokins siausti, o vaikus neklausyti. Nedėlią tik pabuvo, o Kareiviškių nė pažinti negali.

— Gali buti! Bet tai tik putas, ba pavasaryje tyriausioje upėje buna. Po apačia vandū sveikas ir vėsinantis, o putas pačios pradings. Nežinau, kas dedasi butūse, bet žinau, kad po musų žemę vaikščioja, lyg drebėjimas. Daug mus — milijonas, bet rusvos medegos, lyg niekam netikusios žolės. Spiečia, kyla, juda, vienok reikia mums žmonių didelių, idant tą žolę pridengtų savo šešėliu! Lauras tiktų. Turi galvą, protą ir geležinę valią! Ne jaib kas dasiekė, ką jis dasiekė, delto nėra kūmi stebėtis, jaigu giriasi. Gal ir aš bučiau taip padaręs, jaigu mano jaunos mislys butų išsipildę. Laimingas — kaip sakalas iškyla agūstyn!

— Ką jis dasiekė? . . . . Užmiršo žemę ir dušią. Kvailą vokiečių įgavo.

— Įgavo itikėjimą ir pagodonę. Kvailam ir niekui prekėjas nebutu pavedęs savo laivų, nebutu atidavęs savo dukterį. Gaila Lauro, labai gaila del mus vargingos žemės!

Mergina nutilo. Padavė jam vakarienę, atsisėdo šalia stalelio ir tēmijosi į kątik pradėtą šventojo paveikslą

— Ar neturi ką įsakyti man? — užklausė tyliai.

— Turiu! — atsakė, nustojęs valgyti ir dairydamsis nepakajingai. — Vakar iš Žėvalių atsiuntė

didelį punda laikraščių. Reikia nunešti į Palendrius samdytojui Kočiui. Zinai?

— Žinau. Jau ne sykį vaikštinėjau!

— Dabar neik pati. Per tankiai tavę ten matol! Pasiusk Kristupą!

Dieve mylek!

— Kodėl?

— Negalima jo klampinti. Jis buvęs kareiviu.

— Teisybė. O ar žino jis šį-tą?

— Ne. Kaip man įsake, tai nė žmogui necyp-
telėjau.

— Įpatinga tu mergina!

Pažiūrėjo į ją ludnai ir užsimąstęs prašnabzdėjo dainelės žodžius:

Vai gieda paukštelė —
Čia tavo mergelė
Švari, verpėjelė,
Dainė, audėjelė.

Rožiukė atsistojo ir užsikreipė į kitą pusę. Akise jos pasirodė ašaros.

Rupinas rodos jas prijautė: dyrstelėjo į langą, už kurio jau buvo naktis.

— Ko tu vis taip nesmagioji dėl manęs, Rožiuke — tarė. — Reikia jau užmiršti apie tai, kas buvo ir nesugrįž. Jau mudviem svotbinės dainos neuždainūs. Pasirupink apie savę — metai lekia!

— Tegul sau lekia! . . . Ką man jie! — sumurmėjo.

Lyg negirdėdamas traukė toliaus:

— Menka mano gyvastis. Norėčiau tik dviejų daigtų sulaukti: kad po mūsų žemę tos vogtos knygos pasklystų kaip skruzdės po visus butus, ir kad tu gautum gerą, kaip iš pieno išplaukusį vyrą.

(Toliaus bus.)

Tėvyniški varpai.

„Ko nepergyvenai, nesapnūsi.“

Užmigau 1892 m. gimus Kristui ir tik Bellamy žino, kokių budu atsiduriau Kaune 3000 m. Pradėjau dairytis ir stebėtis. Vyrelį tu mano! žinau kad Kaunas, o jo nepažįstu. Eisiu sakau pažiūrėti, ar da yra Nemunas su Nėriu. Štai priešais manę ateina vaikinai ir rupestingu balsu pats su savimi kalba: „Kas manę pagelbės? Kas manę pagelbės?“ Išgirdęs Kaune ant gatvės atvirai ir garsiai kalbantį lietuviškai, nepasijutau sušukęs: aš pagelbėsiu! Vaikinai pagriebė manę už rankos ir, kišdamas prie akių surašytą popierą, klausia: „Ar perskaitysi?“ Žiurau — rašyta maskoliškai, *graždanka*. Perskaitysiu — sakau. „Tai eiva į redakciją! — sušuko. Bėeinant pasipasakojo, kad esąs N. N., „Varpo“ sandarbininkas, kad gavęs nū vieno arkeoliogo atrastą kasynūse raštą ir negalėjęs atitikti visoje pasauleje nė vieno, kuris pažintų taip navatnas literas. Priėję prie didelės akmenyčios varpo pavidalo, įsėdome į lekiamąją mašiną ir užlėkėme ant 37 augšto į „Varpo“ raštyniją. N. N., paėmęs į rankas ragutį, kabantį ant sienos tame daigte, kur buvo parašas „Vienybė“, prikišo prie lupų ir tarė: „Jau atradau — perskaitysime!“ — „Gerai — atsiliepė iš ragučio balsas — perskaite! — atsilankykite šiandien par mus!“ — Aš tūmtarpu buvau įsitėmijęs į daugybę navatnų, mašinių, apstatytų aplinkui didelį apvalų stalą. „Tai mus vietiniai rašėjai“ — pasakė N. N. — Ar tai žmonės tingi rašyti? — užklausiau. „Ee! tai tik iš pereitės žinome, kad prie galo XIX amžiaus Lietuvos rašėjai kirmijo tinginystėje ir už tinginį lengvai atidūdami laikraščių pasivedimą, daug jiems vodijo.“ Turime „Varpo“ muzėjuje keletą mumijų tos gadinės rašėjų,

kurie pradėję rašyti, kaip nutilo, tai taip ir džiute sudžiuvo. Dabar ne! dabar kiekvienas stengiasi rašyti, kiek galėdamas, ir tik pailsęs užsivadūja su mašina. Kaip tai darosi, papasakosiu paskui ir parodysiu da daug visokių mašinių, užvadūjančių statytojus, korektorius*) ir t. t. Skubinkime tik skaityti.

Paėmęs raštą, atsisėdau. N. N. atsisėdo priešais ir prisidėjo prie akies stiklą. Paaiškinau, kad tai rašyta maskoliškai ir turiu versti. Pradėjau.

Priepat galo XIX amžiaus Maskolija stovėjo jau ant taip augšto išsiauklėjimo laipsnio, kad jau ne kiekvienas denščikas gaudavo vietą direktoriaus gimnazijos, arba universiteto sekretoriaus . . .

— Kas tai denščikas? — užklausė N. N.

— Tai vyriška žmogysta, kvaile-nė už galviją; jos pareigos: klausyti viesame kame savo pono, paprastai kariumenėje tarnaujančio, o ipač mokėti atstatyti žandus, užsimanius ponui išbandyti savo kumsčia — atsakiau.

„ . . . kada ant kelių tukstančių urėdninkų nū augščiausio iki žemiausiam, atsivrasdavo kartkarčiais jau koks vienas, kuris nors per pirmas penkias dienas savo urėdytės neimdavo gniaužtinių . . .

— Kas tai gniaužtiniai?

— Tai tokios priverstinos dovanos viršininkams, kurias priėmęs viršininkas turi greitai užgniauzti delną, idant tų dovanų neužtėmytų tiesos akys.

„ . . . Kada jau visi viršininkai maskoliai buvo susilyginę supratime maskolystės idėjos ir visi, ipač prisistiję del prilaikymo tos idėjos į pavergtas šalis, tolydžio buvo girti, kaip kiaulės . . .

— Žingeidus dalykas dėl zooliogu — pertraukė N. N. — mat prie galo XIX amžiaus kiaulės alkohojį vartojo, o mūsų gadyneje neprisileidžia nė prie šnipo.

— Kaip matau, tai tu brolau paikutis — pamislįjau. N. N. nusišypojo, nušalino stiklą nū akies ir tarė:

— Tu pamislįjei, kad aš „paikutis“.

Išverčiau akis ir išsižiojau.

— Nėr kūmi taip stebėtis — kalbejo toliaus N. N. — dabar skaitome žmogaus mislis lengvai. Tik zinai, kad mislis yra tai judėjimas kletkelių, apsiroiškiantis toliaus pritinkančiu judėjimu dirksnių ir raumenų. Einant atbulai: iš paviršinio judėjimo raumenų atmename judėjimą pritinkančių kletkelių, na ir mislį. Stiklas šitas tiktai palengvina užtėmyti paviršinį raumenų judėjimą.

— Žiurėk, koks rupužainis! — pamislįjau vėl, N. N. vėl nušalino nū akies stiklą, vėl nusišypojo. Susigėdęs apkaitau, kaip putinas ir negalėjau toliaus skaityti. N. N. vienok suramino manę, kad už mislis nepyksias.

„ . . . . . Tūmi žygiu Lietuva priklausė Maskolijai. Maskoliai itaisė lietuviams geležinius pančius ant rankų ir kojų, o jų liežuvius surakino retėžiais, ir da taip išmisliai, idant negalėtų kalbėti lietuviškai, o galėtų ištarti vieną tik sakalą: . . . tvojū mat. (Pirmas sakalo žodis neaiškiai parašytas, dėlto-gi, nežinodamas prasmės jo viso, palieku neišverstą — paaiškinau savo klausytojui.)

„ . . . . . 1892 m. ištiko Maskoliją kolera. Visoje valstijoje tapo įsteigti sanitariski komitėtai, kurie turėjo prikalbinėti gyventojus gražumu, idant nors laike koleros išsižadėtų prisirišimo prie nevalumo, purvų ir smarvių, o paskui mat vėl galėsią knistis mėšlūse. Jaigu kuris gyventojas neklausydavo tų prikalbinėjimų, tai galima buvo ant

*) Bravo! Rėd.

jo kašto apvalyti jo gyvatą ir da toks turėdavo mokėti koros mažiausiai 25 rublius. Naumiesčio paviečio (Suv. rėd.) viršininkas, Kusaitis (taip jį vadino lietuviai) pasinaudojo net iš koleros. Atvažavo į Šakius, žydiškiausią miestelį ir dėlei to nevaliausią ir labjausiai atsididanti. Rado, žinoma, daug savininkų, tinkančių ant koros po 25 r., surašius ant jų protokolą. Žydai išsigando, pamatę, kad reiks tiek daug pinigų užmokėti, vienok, gerai pažindami savo paviečio viršininką, žinojo, kaip išsisukti: vieton mokėti skyrium po 25 rublius per sudą, jie sudėjo po keletą rublių, ikišo jį viršininko rankas. Tas, gavęs 60 rublių, suplėšė surašytus protokolus ir daleido žydams toliaus užstati savo smarves. Prirėkėjo tur but anam viršininkui vėl pinigų, nes 5 Rugsėjo atsibaldė vėl į Šakius dėl sanitarisko peržiūrėjimo. Tą dieną Šakių parapijonys buvo susiję rinkti sąnarius priežiūros bažnyčios ir buvo apstoję prieangę kunigo namų, o bulmistras, atsisėdęs už stalelio ant prieangės, turėjo leistrus ir traukė į jį prarades parapijonų, tinkančių ant paskirtų sąnarių . . . . .

— Kas tai bulmistras?

— Tai žydu prabaščius.

„. . . . . Štai atėjo raitas paviečio viršininkas, išpradžių žingine, o paskui, sudilginęs arklio pašones ir zonada pryojęs prie susirinkusiųjų, staiga sustabdė arklių ir suriko: „Kas tai? atvažavo paviečio viršininkas, o nieko nėra magistratė!“ Bulmistras atsistojo ir prisitartinęs prie jo paaiškino, kad užimtas čionai urėdišku dalyku, negalėjo tūmipat tarpu buti magistratė. „Jau tu man seniai išgrisai! aš tavęs daugias kėsti negalvū, negaliū! Stražninke! rašyk protokolą!“ — suriko ne savo balsu viršininkas ir vos neiškrito iš arklio, tik prilaikė stražninkai . . . . .

— Kas tai stražninkai?

— Tai žmogystos su priderystėmis visokios veislės šunų. Su jais siundo maskolių viršininkai gyventojus, idant jįs prilaikyti baimėje ir, pasisekus gerai pagąsdinti, ištraukti dėl savęs visokią naudą.

„. . . . . Bulmistras, užtėmijęs, kad ir šiūmi žygiu pagal savo budą viršininkas begalo girtas, nuspycė ir sugrižo prie leistrų. Viršininkas ėmė tada rėkti ant susirinkusiųjų: „Ko jus čion susirinkote? tiek čia jus yra, o nieks neišėjo pasukti savo viršininką!“ Žmonės klausė ir tylėjo. Iš jų akių matyti buvo, kad nieko, o nieko nesuapanta. Neužsiganėdinęs nė čia, nulipo nū arklio ir nusvyravo pas kunigą, bet veikiai sugrižo ir, atsistojęs ant prieangės, užklausė: „Kas čia darosi? ko čion taip daug žmonių prisirinko?“ — „Pasivėdami ant Augščiausio isakymo 1864 metų, renkame sąnarius priežiūros bažnyčios — atsakė bulmistras, rodydamas leistrus. „Ką viešpats ciecorius yra paliepęs šitame dalyke, tai jau seniai priderėjo ir išpildyti — tarė viršininkas, užpykęs, kad tą, ką ciecorius isakė 1864 metų, jie sumislėjo tiktai 1892 m. pildyti. Bulmistras rodo jam vėl leistrus, aiškindamas: „Turime tiesą rinkti šioje dienoje pagal daleidimą gubernatoriaus ir jus, ponas viršininke.“ — „Da . . . vašu mat!“ — atremė viršininkas ir nuėjo pas kunigą . . . . . (Nors čia ir maskoliškame tekste trys žodžiai būtų lyg tiesiog lietuviški: da, vašu — nū vašas. ir mat, vienok dėlei stokos antrojo žodžio, nuplėšto prie galo eilės su kampu lakšto, šitas sakalas taip-gi nesuprantamas — paaiškinau.) . . . . . Sugrižęs vėl greitai, viršininkas prakalbėjo maskoliškai į susirinkusių mynių: „Prieteliai! ką viešpats ciecorius yra paliepęs, tą reikia išpildyti — tarė traukdamas su atyda augštyn nustumukias savo kelines — aš jus viršininkas, ciecoriaus vietininkas, ir klausykite tiktai manęs! jus turite valščiaus vyriausybę, turite bulmistrus — jus tų pašalinių vyriausybų neklausykite! ar mokate kas maskoliškai?“ Atsirado mynioje vienas, ką turėjo liežuvį prirakintą

auksiniu retželiu ir taip, kad tas liežuvis į maskoliškus žodžius buvo labias paverstas. „Na tai versk!“ — paliepė jam viršininkas. Tas pradėjo: — Tai jis sako, kad jis mūs prietelius; paskui sako, kad ką ciecorius paliepia, tai reikia išpildyti ir nieko nedaryti priešais valdžią; da sako, kad mes nieko neklausytume.“

— „O ant galo tai visas tas menki niekai! — tarė viršininkas. išklauses vertimą savo žodžių, ir nuėjo pas kunigą. Negalėjo vienok ilgai nurimti ir sugrižęs ant prieangės vėl prakalbėjo: „Prieteliai! aš maskolius ir kalbu maskoliškai, o tai delto, kad aš jau trys metai, kaip esu jusų viršininku, o da lietuviškai nesuprantu nieko, bet aš žinau, kad jus geri žmonės. Atkartok! — paliepė anam vertikui. Tas atkartojė. „O dabar šalin iš čia! nesirašykite ir eikite į karčemą! — suriko ant žmonių. Vertikas tapat atkartojė. Vieni pradėjo abejoti, ar eu į karčemą, ar neit; kiti išmintingesni, nepasijudino nė iš vietos, o vienas iš jų pamaži atsiliiepė: „Plačios maskoliaus kelinės, bet jis pats da plačias girtas.“ O kutas: „Tai priputo kacapos ir tik erzina žmones.“ Bulmistras aiškino žmonėms, kad liktų ir baigtų rinkimus, o viršininkas nedaleido, varydamas jįs į karčemą ir liepdamas neklausyti bulmistro. Tas atsistojo ir garsiai tarė: Ponas viršininke! sugražink paskutinius savo žodžius, nes jus paskui reiks sugražinti! — „Tu kiaulė esi — aš su kiaulėmis šnekėti nenoriū!“ — atsakė viršininkas ir nukrapino pas kunigą. Tarpų susirinkusiųjų pakilo lyg spiečiaus dugimas. Štai šmakšt ir įlindo į jų tarpą Šakių žydas, Markuzonas, pirmiausias viršininko rodininkas ir tarpininkas išradime visokių gniaužtinių, ir pastatė ausis, idant šitą išgirsti ir pranešti paskui viršininkui. — O tu žyde, smarve, ko čia? suriko vienas ukininkas — mes čia kalbame apie katalikų bažnyčios reikalus, o tau kas galvoj? traukis šalin! — Žydas paklausė ir pamiklinęs savo kojas atsidurė ten, iškur atėjo . . . . . — Paliuk vertės, nes jau laikas pasidrutinti: išgersime elektriško midaus — tarė N. N. ir išleido iš mašinos do stiklu neišpasakytai gardaus ir gaivinancio gėrymo. Išgėręs pajutau, kad nualsa nustojo ir traukiau toliaus.

„. . . . . Neužilgo kunigas išvedė viršininką ir, palydėjęs jį kelias dešimtis žingsnių, paleido vieną su stražninkais į miestą. Viršininkas norėjo užėti į geresnį viešbutį, pas Keilsoną, tik nepataukė, nes akys perdavū buvo užneštos, ir įlindo į paprastą karčemą pas žydėlį Mazurą. Įjęs atsisėdo ant sūlo ir suriko: „Degtinės!“ Žydėliai, matydami pirmąkart pas savę taip augštą viršininką, nusistebėjo ir nežinodami, kokią jis degtinę mėgsta, nes neišdryso klausiti, tylėjo. Tik viršininkas, belaukdamas degtinės, apsidairė ir pažino, kad ne ten nuėjo, kur ketino, o nors buvo labai girtas, vienok da dasiprotėjo, kaip išsisukti ir neturėti iš to gėdos. „Ar tai jums rodosi, kad aš netyčia užklydau pas jus? o ne! aš atėjau tyčia! o čia kas? — suriko rodydamas sienoje plyši — stražninke! rašyk protokolą!“ Paliepęs tai, išėjo ir, nusibaldęs pas Keilsoną, užtaisė surinkti žydu deputaciją. Tūjau atėjo keletas pavartauniasiuju Šakių žydu. Pamatęs jįs, suriko: „Ko jus čia, žylai bjaurybės?“ Ilgą valandą visi tylėjo, o paskui vienas žydelis, stovėdamas užpakalyje kitų, atsakė nedrąsiai urėdiškais žodžiais: „Mes čia pasivėdami ant jusų isakymo.“ Ir vėl kelias valandas visi tylėjo. Ant galo viršininkas, pašaukęs 4 bonkas degtinės, tarė žydams: „Aš gėriau už jus sveikatą Sintautuse, o jus turite gerti už mano sveikatą šičia. Peite i . . bite!“ (t. y. gerkite ir . . . . . Pirma pusė antrojo žodžio užlieta rašalu ir negalima perskaityti, vienok reikia dasiprotėti, kad tai paminėtas kokis nors užkandis — paaiškinau.) . . . . . Žydėliai nenorėdami turėjo degtinę išgerti. Potam viršininkas atsistojo ir iškilmingai tarė: „Dabar

eisime apžiūrėti miestą.“ Užsėdęs ant arklio ir apsuptas daugybe susirinkusių žydų ir žydukių, nujojo per rinką...

Toliaus antra pasakojimo dalis. Jos užvardinimas man taip patiko, kad jį garsiai perskaiciau tiesiog maskoliškai: *Podwig Siervao generala ili vziatije pristupom židovskich nužnikov v Sakoch 5 Sentiabria 1892 goda.* Paskui išverčiau: *Pilkojo gendroliaus didžiadarbis arba užėmimas šturmo žydų šikininkų Šakiūse 5 Rugsejo 1892 m.*

... Prajojės pro sinagoga, pamatė istolo žydų instituciją dėl atlikimo prigimto reikalo nusivėdinimo, o sustatytą išvien iš keleto NNN-rių. Išvydo, suspyrė arkli ir kaip meška ant dumy, šoko ant tų NNN, surikęs galingu balsu: „Imkite! laužykite!!“ O pats mirina arkli ir vis šaukia: „Imkite! laužykite!“ Žydukių mynia lakstė iš vienos vietos į kitą, besisaugodama, idant nesumindžiotų orklis, o raitelis, tai užtėmijęs, ramino: „Vaikai! nebėgkite nū manęs! jug aš maskolius!“ Tur but jam rodėsi, kad jo armija bėga nū savo gendroliaus. Atsirado mynioje ir darbininkai, grįžtantieji su kirviais nū darbo ir jūs stražninkai privarė prie NNN. Sužaibavo kirviai, supyškėjo lentos ir institucija griuvo, o žydai sušuko didžiu balsu ura! lyg prie griuvimo Jerikono sienų. Tada pilkasis gendrolius (buvo apsilikęs su balta, bet labai sujudusia mandiera) sustabpė arkli, apsižvelgė iškilmingai aplinkui ir nusišlūstė prakaitą nū išrasojusios kaktos. Venit, vidit, vicit. Šakių istorija da buvo neturėjus paženklinto taip garsaus didžiadarbio. Palukėjęs gendrolius atsliepė į žydų mynią: „Ar jums patinka bulmistras? man nepatinka, o jums patinka? — Patinka, patinka — sušuko iš visų pusų. „Aš nematau, ar visiems patinka! Kam patinka, tas tegul iškelia ranką!“ Visi žydai ir žydukai iškėlė tiek rankų, kiek tik katras turėjo. Gendrolius, neva matydamas skaitlių iskeltų rankų, pasakė: „Aa! pusė iskeltų, o pusė ne! tai nepatinka!“ Visi nutilo, lyg laukdami pranašo balso. Rodosi tyčia išlenda iš mynios žydelis ir drebančiu nū baimės balsu sako viršininkui: Nu, pons viršininke, tu pats atnešei mums kolera; mus išgadinai ir dabar mes visį jau sergame. Pasakęs tai, įlindo atgal, nereikalaudamas nū garbės, nū plojimo rankomis, kaipo tikras pranašas. Visi tylėjo toliaus. Tiktai gendrolius, nusišlūstęs kepurę, gaudydamas su jaje orą iš šalies naujų griovėsių ir vartydamas jį prie nosies, atkartojo švelniu, reikiančiu didį užsiganėdinimą balsu: „Dabar tai smagus oras! tai smagus oras!“ Tie griovėsių su nusižeminimu styrintieji po gendroliaus pergalėtojo kojomis; tas tylėjimas, lyg perlėkus kokiai dvasiai, ir pakajingumas mynios, da neseniai užsios; tas švelnus ir saldus balsas avinėlio, išeinantis iš lupų didžiavyrio, kuris kelias valandas prieš tai turėjo balsą iniršusio liuto, gamino neišreikiamai didę išpaudą. Iškilminga valanda! Gendrolius, akimis atsiveikinęs su pasekmėmis savo garsaus darbo, jojo iš Šakių į savo sostapilį Naumiestį. Vienok likimas paskyrė viršininkui tą dieną tik buti didžiavyriu ir visą savo kelią žyminti atminties vertais dalykais. Da neišjojęs iš Šakių miesto, narsus gendrolius pats darodė faktiškai, kad sugriauti NNN visai nereikalingi, kad jūs gali užvadūti savos kelinės. Tiktai stražninkai tamsu nesuprato augštų siekimų savo viršininko ir pasirupino tą „darodymą“ užslėpti: nusodino gendrolių nū arklio, nedaleido prisitartinti žingeidiems žmonėms, o pats, atlikę sanitariską peržvalgą nekurių gendroliaus parėdų, pasistengė prašalinti dalykus, persekiojamus pagal jų nūmonę, ipač kolera ištikus. Sudavadiję viską, vėl užsodino gendrolių ant arklio ir lydėjo toliaus. Likimas nepamiršo apie savo išrinktąjį. Buvo jau vakaras. Beveik ant pusiarukelės, nedaeinant iki Sintautų, gendrolius paleido antrą seriją „darodymų“. Stražninkai nusiminę iš pradžių nežinojo ką daryti, bet tūjau šoko į kaimą pa-

kelėje, padarė trukšmą ir, tiesiog pasakę, kas atsitiko, „išakė“ boboms, idant imtų spatus, ražus, mazgotės ir bėgtų viršininką gelbėti. Bobos išgąsdintos stražninkų pasirodymu ir pripratę jų balso klausyti, neatsiliepdamos griebė, ką reikia, ir tekinos nubėgo į pagelbą. Sunaudoję priderandčiai atsineštus įrankius, grįžo namon, smarkiai spjaudandamos. Viršininkas nujojo į Sintautų valščiaus paštinę. Jo pilvas, nuskriaustas dėlei „darodymų“, sušuko per lupas savo nešiotujo: „Ar nežinote, kad aš neturiu nė žąsų, nė ančių, nė kiaušinių...!“ Da nespėjo užbaigti klausimo, o jau nežinomos rankos prinešė visko...

Ant tų žodžių užbaigėme skaitymą, nes nebuvo jau daugiau lakštų; o da matyt čia ne užbaiga.

NN tarė: — Koks tai neišpasakytai navatnas smagumas persikelti į taip tolymas gadynes, išgirsti tokius dalykus, kurių mes klausome šypsodamiesi ir kuriūs skiriame prie mytų, negalėdami į jų reališkumą įtikėti! Tą visą skaitymą suėmė ponograpas — patalpinsime „Varpe“ del suraminimo nabago arkeoliogo. Vienok, iš to myto — tarė truputį luktelėjęs — matyt, kad Maskolija gale XIX amžiaus, suliginant su kitomis tos gadyinės valstijomis, buvo toli užsilikus nū Europos. Dėkui tau, brolau, už pagelbą — sušuko ant galo NN, manę bučiūdamas ir truktelėjęs už rankovės linksmai pridurė: „o dabar lėksime į „Vienybės“ redakciją!“

* * *

Pakeliu galvą, o čia mano pati, pamačius, kad aš užsnudau prie raštstalo, vadina gulti. Žvakės tik galiukas. Prieš manę guli plūstas popierus, kur vieno pažinstamo maskoliaus surašytas visas atsitikimas su paviečio viršininku Šakiūse. Raštas tas turėjo padaryti didę išpaudą ant manęs, sujudinti daug jausmų ir mislių, jaigu sulaikė manę prie raštstalo taip ilgai, kad nuilsęs net užmigau ir persapnavau visą įtalpą nū pradžios iki galui. Paveikslas to sapno taip aiškiai stovi priešais mano akis, kad išdrystu jį atpiešti, ipač, jaigu jis man daleidžia padūti visą rašto įtalpą žodis į žodį, be jokio perkreipimo. Geriaus bjanrius dalykus sapnūti miegant, nū kaip jūs matyti budint.

Susivažiavimas slavėniškos progresyviškos jaunumėnės Austravengrijoj 1891 m.

Ant 15 dienos gegužės mėnesio 1891 m. iš visų kraštų Autsrijos ir Vengrijos, o teisposgi iš dalies ir iš svetimų šalių į Čekų Pragę susisirinko į pustrečio šimto slavėniškų delegatų, idant pasirodavyti, kaip turi elgtis slavėniška jaunumėnė dabartiniam padėjime. Tarp susirinkusių daugiausiai buvo studentų, neberekalo ir vadinosi susirinkims „jaunumėnės susivažiavimu“. Pagal atskyrias tautas skaičius delegatų buvo toks:

1) Korvatų 22; 2) lenkų 45; 3) rusinų 16; maskolių 4; 5) slovakų 11; 6) serbų 26; 7) čekų 120; 8) buvo dar slovenų ir bulgarų svečiuose.

Palicija nepavelijo padaryti visų susirinkimą kruvoj, pertai prisiėjo rodavytis kiekvienai tautiškai sekcijai skyrium; o idant sutraukti į kruvą nutarimą visų sekcijų, kiekviena iš jų paskyrė iš savo tarpo po 3 delegatus, kurie ir nusprendė abelbus nutarimus.

Negaliu čionai atkartoti jų visų, nes vietos per daug užimtų; paminėsiu tik apie svarbesniusius, idant butų galima suprasti, ko nori slavėniška Austravengrijos jaunumėnė.

I. Apē *pertaisymą* *Austra-Vengrijos*. Susivažiavimas pripažįsta dabartinį surėdymą *Austra-Vengrijos* nenormališkų ir reikalauja: 1) kad kiekviena etnograpiška teritorija turėtų visišką patvaldystę (autonomiją); 2) kad tokios etnograpiškos teritorijos turėtų federatyvišką susivienijimą (kaip Šveicarijos kantonai).

II. *Politiškūse dalykūse* susivažiavimas geidžia kūdirdžiausios laisvės: žmogystos, žodžio, susirinkimų, draugysčių, spaudos, mislies; reikalauja teipogi, kad kiekvienas gyventojas (ir moters lygiai) galėtų kūplačiausiai rūpintis apē bendrus valstijos dalykus.

Toliaus jaunumėnės delegatai peikia dabartinį militarizmą ir rodija vietoj jo (reikale) įtaisyti žmonių miliciją; mokiniama-gi kareivystės uždeda ant mokslinčių; valstijai rekomendavoja rūpintis apē įtaisymą tarptautinių pakajaus sudų del išnaikinimo karių.

Reikalauja dar jie, kad sudas ir apginimas sudūse (advokatai) būtų dykai, idant ir neturtingi lengviai galėtų rasti teisybę.

III. *Dalykūse apšvietimo* nutarta, kad geistina, idant visi — turtingieji ir beturčiai — galėtų pasiekti augštus mokslus. Delto visokios mokslinčiųs, nū žemiausių iki augščiausių, del visų norinčių mokytis turi būti atviros ir uždyka — lygiai del moteriškių, kaip ir del vyriškių.

IV. *Draugijiniūse ir ekonomiskūse* dalykūse susivažiavimas tūm tarpu reikalauja įvedimo visūtino progresyviško (pagal didumą turto) mokesčio; numetimo mokesčių nū daigtų, kurie neatbutinai reikalingi del gyvenimo (druska, dūna, mėsa irtt.); įtaisymo tam tikrų vietų, kur galėtų gaut rodas išeiviai į svetimas šalis (į Ameriką), kad negalėtų jų apgandinēt agentai visokių kompanijų; ant galo susivažiavimas reikalauja nū viešpatystės, kad ji stengtųsi sumažinti girtūklystę (žinia juk, kad vyriausybė nū arielkos daug pinigų surenka t. y. lyg prilaiko girtūklystę).

V. *Savytarpiniūse slavėniškos jaunumėnės reikalūse* pripažįsta, kad slavėnai turi gelbėti ir šelpti viens kitą, turėti susižinojimus tarp savės, daryti susivažiavimus kaip atskiryių slavėniškų tautų delegatų, taip ir visūtinus — visų slavėnų.

VI. *Pridėtiniai nusprendimai*. Susivažiavimas protestūta prieš maskolių valdžią už jos nežmonišką pasielgimą su musų broliais studentais — lenkais, maskoliais, ukrainais ir kitais, kurie kovodami už žmoniškus idealus, už laisvę prispautųjų tautų, už savo žmogišką vertumą, kenčia kaliniūse, prie karų, tankiai net kraują lieja, dūdami augštus paveikslus visai slavėniškai jaunumėnei.

Peikia pasielgimą maskoliškos valdžios su rusaukrainais, kuriems ji nori visiškai kalbą ir literaturą išplėšti. Tokį pasielgimą maskolių valdžios susirinkimas pripažįsta už skriaudą ir gėdą del visų slavėnų.

VII. Ant galo štai kokiais *keliais* slavėniškoji jaunumėnė nori pasiekti savo siekius. 1) Agitacija per spaudą, per susivažiavimus ir susirinkimus. 2) Darbavimasis parlamentūse. 3) Išdirbimas tarpu slavėnų vienodų partijų pagal paminėtą programą. 4) Kaip ginklą prieš dabartinį centralizmą (ir despotizmą), susivažiavimas rodija deputatams parlamente Austrijos ir seime Vengrijos vartoti savo prigimtą kalbą, kad parodyti absurda centrališko parlamentarizmo.

Tai tokius padarē nusprendimus tasai slavėniškas jaunumėnės susivažiavimas. Nors čia paminėta tik

dalis jų, bet visgi galima numanyti, kokių augštų idealų nori prilaikyti slavėniška jaunumėnė.

Po nusprendimų buvo pokylis, kur buvo kalbėtos kalbos. Dalis nekurių iš jų noriu čion atkartoti.

Iš kalbos *Jono Franko* (rusino).

„Broliai ukinikai! Atvažiavome čionai, idant pasidalinti su kitais broliais slavėnais vaisiais savo sunkių patyrimų del pagerinimo padėjimo musų. Atvažiavome apreikšti, kad slavėnišką vienybę suprantame ne kaipo kokią specijališką, slavėnišką civilizaciją, priešingą civilizacijai vakarinei, ne kaipo kokią platoniską meilę, ne kaipo tuščią žodi, bet kaipo *sunkų darbą del tikrų (konkrečių) reikalų darbininkų žmonių slavėnų*, — darbą pirmučiausiai del reikalų kiekvienos atskiryios slavėniškos tautos, o toliaus darbą del reikalų visų tautų!“

Iš kalbos pasiuntinio profesor. *d-ro Masaryk'o* (čekio). „Nelaukit, vyrai, kad aš kalbėčiau apie politiką. Kaip del čekų, taip ir del kitų slavėnų nesitikiu aš daugko nū politikos. Kelias, kuriūm turim eiti, kitoks. Pasakyciau, kad tai yr *civilizacijos* kelias, bet maža to. Turime mes dirbti del naudos kūdirdžiausios dalies žmonių. Rupiķimēs pritraukti prie to civilizacijos darbo kūdirdžiausių skaičių darbininkų. Neikime keliu egoizmo. Nesistengkime viešpatauti ant kitų, bet reikalaukime draugiško gyvenimo visų, kad visi būtų lygus ir laisvi. Noriu būti jusų sądarbininkų toj prasmėj, idant mes mus čekų tautą ir abėnai visas kitas išvestumem iš nežinios, pakeltumem doriskai ir ekonomiskai!“

Iš kalbos pasiuntinio *J. Sokol'o*. „Senas aš, 60 metų nešioju ant savo sprando, ale idėja slavėniškos vienybės kur-kas senesnė, nes siekia Huso laikus, o net ir Boleslavų ir dar toliaus — net pasakišką laiką. Nors labai seniai pradėjom, vienok netoli nužengėme keliu tos vienybės. Neturime dabar knigų, iš kurių viena tauta galėtų pažinti kitą, neturime žodynų. Ant jus, meldžiamieji, guli pareiga pasirūpiti apē tai ir palengvinti pasipažinimą vienos tautos su kita.“

Senas esmi, vyručiai, bet neprigaliu prie tų, kurie į padanges kelia tiktai senovės savo laikus. Suvisai kitaip, aš priguliu prie tų, kurie labai daug laukia nū ateigos. Aš tikiu tvirtai, kad žmonės kaskart augštyn kyla, geresniais darosi. Tikiu, kad mes ištesėsim pagerinti draugijiską ir tautiską musų padėjimą bent ant tiek, kad visūtinas gyvenimas pasidarys nors pakenčiamas. O idant tai išsipildytų, dirbkite jus, vyručiai, bukite apaštalais slavėniškos idėjos, kelkite, mokikite žmones, idant slavonija užimtų ant galo jai prigulinčią vietą.

Atsirado šioks-toks abejojimas, ar mes pasiuntiniai turime ganėtinai karščio ir energijos? Nesibijokit to, mes turime gana gero noro ir suprantame gerai savo pareigas ir stengsimēs jas pildyti, kiek išteks. spiekų mums.

Ateiga visgi man išrodo kur-kas linksmesnė. Juk ir jus busit kada nors pasiuntiniai. O jus daugiaus politiką užsiijimate, negu mes tai darėme, jauni budami. Mes mažai išmanēm viens apē kitą. Kitaip bus jums užėmus musų vietas, jums, kurie perdēm persiēmę slavėniška idėja. Smagu bus pažiūrēt, kada čekų, lenkų, slovākų, kroatų pasiuntiniai susitiks parlamente ir padūs viens kitam ranką. Prieš tokią galybę priešinikai turēs nulenkti galvą ir slavėnai gaus prigulinčią vertę valstijoje.

Sveikinu jus ir geriu už sverkatą slavėnų jaunumėnės ir laimingą ateitę!“

Iš kalbos stud. *Klofačo* (čekų).

„Kalbu vardan progresyviškos čekų jaunumėnės. Pirmiausiai noriu išaiškinti, kaip mes suprantame slavėnišką vienybę. Pripažįstam slavėnų vienybę ne kaipo meilę del vienos kokios tautos, atmetus kitas, bet kaipo meilę del visų slavėniškų tautų. Nū tų, kurie turi turtingą literatūrą ir augštą laipsnį kultūros, norime mokytis ir pasinaudoti; su tais gi, kurie vargingame padėjime, norime susidėti, jiems padėti ir šelpti. Pasakiau, kad visi del mūsų lygus. Užtatai bereikalo išmėtinėja mums, kad mes esame draugai lenkų (polonofilai); mes esame lygiai draugais lenkų, rusinų kroatų ir kitų.

Daro mums dar kitokią užmėtinėjimą. Sako, mes esam socialistais ir pertai ne tautinikais, ir net drįsta tvirtinti, kad mes savo socializmu kenkiame tautiškiems dalykams. Nenorim gintis nū vardo socialistų, nes ištikrųjų esame mes jais, ant kiek socializmas yra apgynimu silpnėsio nū stipresnio; o prieš užmetimą, buk nėsam tautinikais, perstatom darbą savo ant naudos tautos akademiškam, literališkam ir politiškam gyvenime.“*) *Gr. K.*

*) Sprawozdanie ze zjazdu postępowej młodzieży słowiańskiej z Austro-Węgier, odbytego w dniu 17, 18 i 19 maja 1891 r. (Gródek, cena 20 ct.)

Reikale apšvietimo.

Seniai jau iš visų pusių teisingai užmėtinėja rusų valdžiai, kad ji permažai rūpinasi apie žmonių apšvietimą, kad pertai daugelyje vietų žemesniųjų lūmų gyventojai paskendę baisioje tamsybėje; vienok ir arčiausiai susipažinusiems su baisios pusems rusų „muzikų“ gyvenimo turėjo pasibaisėti tas neišpasakytas apakimas, ką teip aiškiai apsiireiskė šimet nekuriose vietose atsilankius kolera. Artinantis kolera daugelyje vietų žmonės stačiai priešmosi visiems daktarų užmanymams apstabyti ligą ir baimės paimti beveik visur griebėsi už paikų burtų. Štai kaip paprastai darydavo. Vidurnaktį užkuria iš abiejų sodžiaus galų laužus ir nū tą laužų aparą abypusiai aplink sodžių vagą. Arklą (žagrę) valdo merginos, pasipūšusios del to kaip motina pagimdė. Sekantis paskui pulkas rėkauja, kaip įmanydamas, kad „nugit šalin kolera“. Kurie užmano padaryt šitą burtą, tur savo užmanymą laikyt kūdidižiausioj paslaptyje, o vagą varant kūsmarkiausiai rėkaut, kad kūlabjau išgąsdinti kitus sodžiaus gyventojus, nes tiktai tada „aparimas“ sodžiaus nuveja kolera. Nekuriose vietose buvo paleisti paskalai, kad „daktarai užkrečią šulinius ir leidžia ant žmonių kolera“, kad ligonbučius ligonius gyvus dedą į grabus ir gabeną į kapus. Patikėjusios šitokiems paskalams įniršusios gaujos šoko griaut ligonbučius, vilkt iš tenai ligonius; mušt daktarus ir visus, kurie prižiūrėjo ligonius. Mieste Kvalinske, Saratovo gub., užmušė daktarą Molčanovą užtai, kad jis „davęs parašą įleist į miestą kolera“, užmušė po bjauriausių kankynių, tyčiodamiesi: „teip jam ir reikia, — neleisk koleros, nenūdyk žmonių“, arba: „dūkit jam, kiti teip daugiau nedarys.“ Įpatinga, kad išėjusioms iš proto gaujoms — kaip išsiaiškino sude, — nē motais buvo, kad jos dasileido kūbjauriausios žmogūdystės; joms rodėsi, kad teip priguli elgtis.

Šiurpuliai ima, skaitant apie šitokius nežmoniškus darbus. Reikia tikėtis, kad atsitikimai šių metų pertikrins rusų valdžią, kad ir žemesniųjų lūmų gyventojams reikalingas mokslas, ir privers labiau pa-

sirupint apie apšvietimą. Tik begu daug laimės iš to Rusijos „pakraščiai“. Su „pakraščiais“ rusai laikosi įpatingos politikos. Čionai jie tur gana pajiegos nedūti pajudint nē vieno ligonbučio sienojaus, arba užgaut kokį valdininką. Mažiausią sumišimą „pakraščiuose“ lengva apšaukt už svetimų gaivalų maista ir priderančiai jį apmaldint, — ir Europa neturės ko perdaug stebėtis. Kad tai ne koks dykas sąprotavymas, parodo atsitikimas iš priežasties tos pačios koleros. Jau buvo apgarsinti laikraščiuose augščiaus paminėti atsitikimai, kada ir pas mus, Lietuvoj, pradėjo rengtis sutikt priderančiai ateinančią ligą. Suvalkų gubernijos augštesnėji valdžia išsiuntinėjo po valsčius tam tikrai atspausdintas knygetes su pamokinimais, kaip elgtis, užstojus kolera. . . . tik išguldytas rusiškai. Nekuriose vietose žmonės davė suprasti valdžiai, kad iš tų knigelių nėra jokios naudos, nes jos išguldytos nesuprantamoj kalboj. Valdžia ant to tiktai šnairai pažiūrėjo ir da liepė už knigutes užmokėti. Matyt, mažai terupėjo, ar šoks žmonės, išikurus ligai, griaut ligonbučius ir smaugt daktarus, ar ne.

Mažai terupinasi rusų valdžia ir apie apšvietimą savo „pakraščiu“ per mokyklas. Privatišką mokymą čionai, kaip žinia, persekioja kūsmarkiausiai; mokyklų labai mažai ir tos pačios menkos. Tik latvių ir estų šalyje užsiliko da nū vokiečių įvedimo priverstinis vaikų mokymas, bet ir tą rusai — kaip jie ir patys dažnai atvirai prisipažinsta — praliko tiktai delto, kad, pavertus visas to krašto mokyklas į rusiškas, sparčiau „sėt tarp vietinių gyventojų meilę savo plačios tėvynės“ (Rusijos) ir įkvėpt „rusišką dvasią“. Dažnai atsitinka atitikti rusiškūse laikraščiuose žinias, buk rengiamas, arba buk jau parengtas esąs projektas įvest priverstinį mokymą ir žemesnėse Lietuvos mokyklose,*) nors apie priverstinį mokymą pačioj Rusijoj nieks nē žodeliu neužsimena. Aišku, kad rengdami del mus' tai, kas ir apšviestiesniūse Europos kraštuose įvesta da taip neseniai ir ko nėra da pačioj Rusijoj, rusai rūpinasi suvis ne apie apšvietimą, tik apie įkvėpimą vis tos pačios „meilės tėvynės ir rusiškos dvasios“.

O reikia pripažint, kad nors mūsų žmonės sulyginant apšviestiesni už rusų „muzikus“, vienok ir mūsų sodžiuose da labai mažai šviesos. Aš tikiu, kad atsilankius kolera mus' žmonės negriautų ligonbučių, nemuštų daktarų, bet gi, man rodos, daugumas jų greičiau griebtusi už visokių burtų, nekaip šauktusi prie daktarų ir ligonbučių. Labai, labai da daug mūsų sodžiuose tamsos, kurią prigulėtų išnaikinti. Tik kaip tai padaryt? Ant mokyklų, kaip sakiau, sunku šitame dalyke pasitikėti, nes privatiškas (be valdžios prižiūrėjimo) mokymas smarkiai persekiojamas ir pertai beveik negalimas, o mokyklos, kurios isteigtos po valdžios priežiūra, tur savo įpatingą, prie apšvietimo mažai tepriklausančią, uždūtį. Pasilieka gabenti šviesą iš Prusų, keliais, kurių nėra ką rodyti, nes jie gerai žinomi. Šičionai aš noriu tiktai užtėmyt, kad negana to, ką mes iki šiolei darėme — negana del žmonių „Ukininko“, „Apžvalgos“ ir kalendorių. Reikia pasirupint pagamint daugiau atskyrrioms knigutems atspaudintų išguldytų apie visą ką, kas priguli žinoti ir ką gali suprast žmonės, kaip antai apie higieną, prigimties atsitikimus ir t. t. Kaip ant paveiklo tokių knigūčių, gahu nurodyt ant išleidžiamų

*) Mes girdėjome, jog tokis priverstinis mokymas nekuriose vietose Kauno rėd. jau seniai įvestas. Rėd.

Peterburgo „komisijos narodnych čtenij“. Kad tokias kniugutes mielai pirktų ir skaitytų, reikia, kad jos būtų pigios ir prigulinciai išguldytos. Reikia pripažinti, kad rašyti dėl žmonių ką nors iš mokslo labai nelengva: geri mokslo populiariautoriai taip pat reti, kaip ir visi tikri talentai. Vienok mus' šios galvynės padėjimas toli netoks, kad galėtume laukt užgemant talentų. Reikia tų tarpu daryt ką gali ir kaip gali. Tegul tiktai kiekvienas rašo, ką kas geriau permanęs, su kū geriau susipažinęs, naudodamasis iš atsakančių kniugučių, parašytų svetimose kalbose. Su spausdinimu parašytų kniugučių nereikia per daug skubintis, geriau dūti rankraštį pirma perskaityt vienam — kitam ir pasinaudot iš užtėmimų perskaiciusių. Jaigu šitaip sutaisyti skaitymai nebus kūpuikiau, tai vis-gi atliks savo naudingą darbą. Daug sunkiau padaryti, kad tokios kniugutes neperbrangiai atseitų žmonėms: dėlto reikia kaip galima geriau organizuoti pergabenimą jų per rubežių ir . . . prikišt savo graši prie atspausdinimo. Prie šito atsitikimo negaliu nepasigailėti taip nelaimingai nunykusio „kniuginio banko“. Gal but atsiras da kitas Laurynas — geradėjas, o jaigu ne, tai reikės jieskot kassykis gero ir turinčio sutenkintą graši žmogaus, kuris apsimtų paaukauti reikalingą sumą ant naudos savo žmonių.

P. A.

Rusiška kolonizacija „Vakariniame krašte“.

Pamėnesinis rusų laikraštis „Ruskij Viestnik“ (spalių m. 1892 m.) dejtja, kad jų kolonijos „Vakariniame krašte“ netik ką nevysta, bet sparčiai mažinasi, ir šiteip pasakoja istoriją kolonizacijos to krašto. „Dar 1839 m. užveizdai karališkų turtų „vakariinių“ gubernijų buvo dūtas prisakymas įkurt tame krašte rusišką kolonizaciją; bet įveistos kolonijos neužilgo išnyko. Kauno gubernijoje, tarp žemaičių, užsiliko tiktai senosios „raskolnikų“ kolonijos įvissius da prie Katarinos, ir kur-ne-kur pa Nemunėse apsigyveno pravoslavai burliokai, kurie Nemunu sieilus varo. Po lenkmečių (1863 m.) rusų kolonijos pradėjo visti per valdžios parėmimą. Per pirmūsius 4 metus įviso 165 kolonijos iš 1206 kiemų su 18738 des. žemės. Ant įveisimo šitų kolonijų valdžia išdavė 110 000 rublių, o skaitant ir žemės vertę (po 25 rubl. už des.) išviso į 600 000 rubl. Kolonizacija buvo užvesta be jokios sistemos: kolonistai sėsdavo mažoms kruvelems, toli nū viena kitos, dažnai neturėdami iš ko prasigyvent. Bilietus ant apsigyvenimo ant dovanotos žemės davinėjo, nežiurėdami kam, kaip antai — ateiviams iš kūršzemės, tarp kurių pasirodė visa 20% katalikų, o daugelis vedė pačias katalikęs. Nekurie gavę bilietus ant apsigyvenimo, pardavė jū kitiems, o patys kas-žin kur dingo. Daugelis, nepajiegdami prasigyvent, pradėjo skursti, ir valdziai reikėjo šelpt jū dūna ir sėkla; kiti ėjo bernaut pas katalikus. Kolonijos buvo toli nū cerkvių ir pertai vaikai pasilikdavo nekrikštyti, o numirėliai „neapgiedoti“. Iš 6800 pasodintų Kauno gub. kareivių tik 300 buvo pravoslavai.

„Toli nū savo lisdų, su kuriais nustojo visai susinešimo, pavargę, nuskurde, be dvasiškų vadovų, pravoslavai kolonistai — sako toliau „R. V.“ — niekadoss nē neketino tapt parama rusiško gaivalo“ ir nedvyvai esą, kad „patys kolonistai pradėjo likviduoti kolonizaciją.“ Pagal surinktas 1881 m. žinias iš 2,000 kolonistų gyvena ant savo sodybų vos 1450. Pardavę savo žemę katalikams, jie traukia į Magi-liavo, Vitebsko ir Černygovo gub. ir net į Siberiją.

Ypač sunkus esąs padėjimas kolonistų Raseinių paviete. 1885 m. iš čionai išėję 30% įkurtų po lenkmečiui kolonistų. Tarpo kitų priežasčių, dėl kurių kolonistai teip bėga iš to krašto. „R. V.“ nurodo ir fanatiškumo žemaičių, kurie neužkenčia arba perniek laiką žmones kito tikėjimo.

Tokia tai liudna istorija rusiškos kolonizacijos „Vakarinio krašto“. Kitokia ji ir negalėjo but. Atgrusti iš kas-žin kur į svetimą kraštą vargdieniai rusų „mužikėliai“ ne tik ką neketino, kaip teisingai sako „R. V.“, bet ir negalėjo ketint but parama rusiško gaivalo. Jie apsigyveno tarp svetimų žmonių delto, kad neturėjo, gal but, kitur kū išmist, o čionai tikėjosi nū dūsnios valdžios gausią aukso kalnus. Kaip tiktai jų viltis neišsipildė, jie ir traukia sau kitur laimės jieskotu, visai nenumanydami, kad tokiu budu ardo bjaurią politiką Muravjovo ir Co. Kad kolonistai but gerai numanę, delko jie atbukdinti į „Vakarinį kraštą“, jų gal iki šiolei da mažiau but užsilikę Lietuvoj, nes jie būtų tada permanę „fanatiškumą“ žmonių, ant kurių sprando tupdė jū nefanatiška politika. — Taigi rusiška kolonizacija „Vakarinio krašto“ su valdžios parama, kaip tai pripažinsta ir „R. V.“, nepasisekė; reikia laukt kokių nors kitų bandymų. „R. V.“ tū tarpu neišranda nieko gero pasiulyt, tik rugoja ant rusų kapitalistų, kad tie neprikiša savo grašio.*)

P. A.

*) Juk ir gudai, rodos, ketino taisyti tokį „kolonisationsfondą“, kaip vokiečiai. O iš antros pusės, dabar rusiška vyriausybė kolonizavoja „Vakarinį kraštą“ su maskoliškais darbinikais ir amatnikais, kuriūs prie budavojimo drutviečių, geležinkelių, šasijų etc. dabar vis iš Maskolijos gabena; o vietinius darbinikus visai ignoravoja. Rėd.

Nekurie lenkiški žodžiai lietuviškos kilties.

Atwor — pagal Plocko žmonių išmanymą yra tai dvasia (duch), kuri pinigus nū vienų atima, o kitiems parneša. Aišku, kad tai bus tas-pat, ką lietuviai *aitvaru* vadina.

Dyrwan (odłóg) vartojamas Lietuvos lenkų pareina nū lietuviško *dirvono*.

Dziegieć (maskoliškai diogot') pareina nū *degutas*.

Judzić, pojudzac, podjudzić (gunditi ką, įgristi iš-mėtinėjimais kam) nū lietuviško *judyti, sujudyti*.

Kulsze, ów (biodrowa kość, ischia lotyniškai), žodis prijimtas lenkų mediškoj terminologijoje, yra lietuviškos kilties — *kulšė*, es arba *kulšis, ies*. Nū Krokavos lenkų žmonės nežino tokio žodžio ir vietoj jo vartoja *biodra*. Kitose kalbose slavėnų irgi *kulše* nežinoma.

Kumpie, ia (udo wiepszowe, szynka) nū liet. kumpis, io.

Musztyn (bity talar, rubel) neseniai dar vartojamas Žemaitijoje ir visoj Lietuvoj pareina nū lietuviško *muštinis*.

Paskudny, pirmučiausiai ženklino paskutinį, menką, niekingą, o toliaus bjaurų, turi pradžią lietuviškam žodyj — *paskutinis*.

Swiernia, swiren, — na, *swironek* (skład, szpichlerz) pakilo nū *swirnas* (klėtis). Tokioj pačioj prasmėj vartoja tūdu žodžiu jau nū senovės. Lietuvių Statute skaitome „O pokradzeniu *swirna* abo kleci pańskiej.“

Szkapa (pirmučiausiai — romytas arklys, pas-kiaus-gi — menkas, sunykęs arklys) nū lietuviško *skapio, skapiti*.

Tarabanić się, wtarabanić się (eiti, lysti nerangiai) prasidėjo nū liet. *turabinu* (nerangiai, netikusiai traukiu).

Walkoń, walkuń — nū *walkunas* (landstreicher). Grynai lenkiškai šitas žodis turėtų skambėti — *wlokoń*. Dabar jis pas lenkus jau permainė pirmutinę prasmę (valkata) ir ženklina — tinginį, netikusį.

(Pagal Liucijoną Malinovskį iš „Prace filologiczne“ T. I, zeszyt I. Warszawa 1885 r.)

Tam straipsnyj p. Malinovskio yra dar daugiau paminėta lietuviško kilimo žodžių ir sakinių. Aišku, kad ir lietuviai turėjo įtakę ant lenkiško liežuvio (ir ant kitų), kad ir lenkai pasisavino nū mūsų nekurius žodžius.*)

Teipogi išrodyta yra, kad *sūmiai* turi irgi apšiai lietuviško kilimo žodžių savo kalboj. O *Donner* (Ueber den Einfluss der Littauischen auf die finnischen Sprachen) tvirtina, kad finiška kalba turi prisavinus apė 120 lietuviškų žodžių. K. G.

*) Nū savęs dar galim pridėti, kad Suvalkų gubernijos lenkai vartoja žodį *pošor*, kuris ženklina tą pat, ką lietuviškai *pašaras*. K. G.

Svetimtaučiai apie lietuvius.

Iš priežasties atsiradimo angliškos brošūros apie persekiojimus Lietuvoje viename lenkiškame progresyviškame laikraštyje (Przedswit N. 27, 92 r.) yra patalpintas straipsnis, kuriame rašėjas kišasi politikos lietuvių su lenkais. Tą straipsnį, sutrumpintame, pavidale padūdame-skaitytojams dėl žinios.

„Lietuva neša tokį sunkų jungą po gudų valdžia, kad užmarė išrodo jai, neprilyginant, kaip rojus. Akiveisdoj' šitokio fakto brukasi klausymas, kaip gal Lietuva apsigiti nū to pikto, koki tur apsirinkt kelią? Pati gitis Lietuva nestengs: sutris ją priešininkų spēkos. Tad išpūla jai arba laikytis šalia Gudijos arba susidėti su Lenkija. Talka (*sojusz*) su gudų liberalais tai smertis dėl Lietuvos. Peikti ir bijotis Lenkijos dabar nēr ką, nes slėktiškoji Lenkija dabar nebegyvvūja ir jau jos pėdsakā nelengva butų atrasti. Dabar liko Lenkija demokratiška, Lenkija žmonių-darbininkų. O ta Lenkija tikrai paims viršų, nes ji reikalauja lygybės ne tik dėl savės, bet ir dėl viso svieto darbininkų. Su tokia tai Lenkija prigulėtų lietuviams susivienyti. Lenkiškas demokratiškas galvalas Lietuvoje butų drutu ryšiu dėl susivienijimo. Ant kelio šitam susivienijimui gali stovėti tik naiviški radikalai, kurie dar neužmiršo cariško demokratizmo (teorijū ir pažiurų Dragomanovo); prie tokių radikalų prigul ir p. Šliupas, kuris piktumu netrivoja prieš uniją ir istoriškā Lenkijā ir vieton vienyti pradėjo visus versti į lietuvius, prisisavindamas Mickevycių, Kraševskį, Kosciušką etc.

„Daug yra ryšių vienijančių Lietuvā su Lenkija ir dėlto jūkinga yra kalbėti apie tai, kad „Lenkija pradangino Lietuvā“. Jaigu jau kalbėti apie tokį pradanginimą, tai reikia neužmiršti, kad ir lenkų prasčiokas taipogi nebuvo laimingesnis už lietuvių. Mes suvis nėsam užsirustinę ir nešnairūjam ant lietuvių. Mes esam iš visos širdies tokiais jau lietuviams dėl lietuvių, kokiais lenkais dėl lenkų. Bet norim mes susivienijimo dėlei abelno reikalo, dėlei draugiškio darbo. Kiekvienas lietuvis, kuris nenor brolystės su lenkais naujos idėjos, tas yra pardavėju savo krašto, tas yra priešininku laisvės Gudijoj (!).

P. Šliupas kalba apie bičiulystę su mūsų draugu Janavyčium, bet p. Janavyčius dalį Kostomarovo teorijū atmetė su paniekinimu, dėlto mes nepripažįstam p. Šliupui tiesos vadūtis draugu (prawo koleżeństwa) p. Janavyčiaus. Mes tai vis kalbam sine ira, o įpatingai apie p. Šliupā, kuriam širdingai padūdam rankā, vardan darbininkų idėjos ir demokratijos. Vardan išmintingos politikos padūkim sau rankas, o ateiga prigulės mums.“

Iš to straipsnelio matyt, kaip rašėjas pažįsta Lietuvos norus, jaigu lietuvius netinkančius ant jo projekto, vadina priešininkais laisvės Gudijoj. Gal pasitikėti rašėjas, kad lietuviai nemažiaus rupinasi apie savo laisvę ir laimę, kaip pats rašėjas apie lenkų laisvę, kad lietuviai taip jau laukia autonomijos kaip ir lenkai. J. Šidaras.

Progresyviškas lenkų laikraštis *Głos* N. 35 1892m., apskaitydamas gyventojus Lenkų karalystės, atranda, kad iš viso jų esā 8,256,562. Katalikų 6,214,504; pravoslavų 393,885; protestantų 445,013; žydų 1,134,268 ir apie kelias dešimtis tukstančių kitokių. Akyvas daigtas, kad rašytojas lietuvius priskaito prie lenkų, nes rašo žodis į žodį šitaip: „... galima priimti, kad gyventojai (ludnośc) buvusios Lenkijos*) susidėda iš $\frac{3}{4}$ dalių suviršum iš lenkų (apimant tūm vardu didžlenkius (wielkopolanie), kujavus, mozurus; dalį *lietuvių***) ir t. t.) ir mažiaus, nēg $\frac{1}{4}$ dalis išsiskiria (rozklada się) ant reprezentantų kitų tantų.“ Toliaus, kur išskaityta, koki galvalai priguli prie tos $\frac{1}{4}$ dalies gyventojų, su visai nēr nē žodžio apie lietuvius, nors jų Suvalkų gub. yra apie 400,000. Iš to reikia suprasti, kad čionai yra ar klaida ar nežinia rašėjo, nes nesinori tikėti, kad toks laikraštis, kaip *Głos* tyčia tokius dalykus rašytų K. G.

*) Supranta tur but — lenkų karalystės.

**) Mes pabraukėme.

Iš Lietuvos.

Iš Suv. rėdyb. Atlankė šimet Maskolijā kolera; daugel aukų kolera drauge pasiēmė; dar epidemijos negalas — o daugiau kaip pora šimtų tukstančių žmonių į kapus pateko.

Nors šis skaitlius numirusių gana didelis, tai vienok palyginant prie ploto, apimto epidemijos ir prie skaitliaus gyventojų to ploto, jisai bus neperdidelis. Epidemija koleros šimet paprastai priskaityta turi buti prie lengvesniųjų. Dėl kokių tai priežasčių! Ant to nelengva atsakyti. Galima nurodyti ant dviejų faktorių: a) spēka pačių nūdū atneštų iš Azijos į Maskolijā galėjo buti paprasta, nedidelė. Bet šitam tvirtinimui yra priešingi faktai; Baku, Astrachaniuje, Saratove, vietose, kur pirmučiausiai pasirodė kolera, epidemija baisiai buvo smarki; jų toliaus slinko, jų silpnynėjo. b) Kovojo Maskolija su kolera europėjiškai — su visais ginklais, kokius davė mokslas. Jau kelis-syk Maskolijā kolera atlankė, bet pirmą syk teip smarkiai, energiškai Maskolija su jaja kariavo. Kaip anksčiaus devizu Maskolijoj buvo „kaip Dievas dūs“, taip šimet devizu tapo „kaip žmogus padarys.“ Visur tapė sutvertos sanitariškos komisijos, po kurių priežiūra valėsi miestai, miesteliai ir kaimai, statėsi ligonbučiai, kvietėsi gydytojai, felsečiai ir sesers mielaširdystės. Zemstvos nesigailėjo pinigų, bile tik laimėti kovā su kolera. Ir po teisybei —

kova laimėta. Tik pirmutinės vietos, kurias kolera rado neprisirengusias dėl kovos, nukentėjo; jų kolera toliaus žengė, jų ji buvo silpnesnė, nerado, matomai, dirvos dėl platinimosi. Dabar jau užstojo rudį ir kolera ant tiek susilpnėjo, kad biulleteniai apie ją išėina tik kasnedel, o draugystėje kolera jau paliovė būvusi tematu kasdieninių, o tankiai ir karštų pasikalbėjimų. Suvalkų rėdybos kolera neatlankė, matyt šimet ir neatlankys; jau per šalta dėl šitokios viešnios. Vienok tas mus jos laukė ir laukė net su didele baime. Bet laukimas taip pat nebuvo visai passyviškas — atsidejimas ant Dievo valios. Sanitariški klausymai, apie kuriuos nedidelitėse miesteliuose niekad nieks nieko negirdėjo, išsyk iškilo, kaip alyva ant paviršiaus vandens. Baisi kolera, reikia gintis! Tapę įsteigtos miesteliuose sanitarinės komisijos; miesteliai išdalyti į dalis; kiekviena tokia dalis apturėjo sanitarą — sanarį komisijos dėl prižiūrėjimo; ir reikia dūti tiesą, kad komisijas ir sanitarai pildė gana padoriai savo reikalus; išnyko kruvos mėšlų, kurios stugsojo lyg kokie kalnai ant kiemų; išsivalė dūbės ir grabės, kur jau nū neatmenamų laikų žydeliai liejo pamazgas, srutas, kimšo padvėsusias kates ir tt.; nū šulinių prevetus nukėlė, o pačius šulinius aptvėrė rentiniu, o aplinkui akmenimis išgrindė; ulyčias ir kiemus pradėjo slūti, ko niekad beveik anksčiau nebuvo. Sinagogos, kur altoriai ir sienos buvo gražiai pilkomis dulkėmis išapėtavoti, o po grindis ir šulelius — Dievs tegal žinoti — kokie tik vabalėliai neslankiojo, — apsišvarię, kad nū nepažūtum. Žodžiu sakant, miesteliai apsičystyjo; atmosfera miestelių, anksčiau pripildyta visokių gardžių kvapų ir mijazmų, ant tiek persimainė, kad žmogus jautiesi parkeltu lyg į kitą klimatą. Toliaus, tūse miesteliuose, ką nėra ligonbuczių, tapę paskirti namai tinkanti ant ligonbučio, jaigu kartais pasirodytų epidemija. Nū vietinių daktarų paimta žodis, kad nesišalysia, o pasiliksia ant vietos. Miesteliuose ir valsčiuose parupita ištekčiai desinfektiškų daigtų: karbolio, sulemos, gešitų kalkių ir t. t.

Tarp gerų užmanymų ne be to, kad nebutų ir jūkingų-neracionališkų; taip neracionališku dalyku iš pats pradžių buvo reikalavimas laistyti karbolium ulyčias, kiemus ir dagi kambarius; smarvė buvo neišpaskayta, naudos sanitarinės jokios (koleros bacillų nėra); nauda tiktai drogistams ir aptiekoms; kada pirmutinės karštis perėjo, paliovė ir laistė karbolium. Jūkingu dalyku yra ir desinfekcija ant rubežiaus daiktų tų žmonių, kurie atvažiūja iš Berlyno, Hamburgo ir kitų vietų, apimtų koleros. Daigtus apipurškia skystimu sulemos, vietoj garu šutyti arba nors chloro arba sieros duja išrukūti. Jūkingu daiktu išrodo įtaisymas aptiekučių; vienose ir kitose taip mažai medikamentų, kad jokios naudos iš jų negal buti; zemskoji aptiekuotė prekioja apie 3—4 rublius. ir vienas žmogus drasiai gali visą aptiekuotę išgerti ir sveiks pasilikti, (tiktai nereikia gerti vienos, kurios pusėtinai apščiai yra). Tiek apie kolera.

✓ Korespondencijoje patalpitoje Nr. 7 Varpo rašiau, kad mūsų valdžia labai pasitiki ant mūsų kunigų, ir nori jų po savo puse patraukti; galiu privesti dar vieną faktą, nurodantį, kad taip yra ištikro. Kunigams buvo paskutinėse metūse — šiukštu uždrausta išguldinėti religiją pradinėse mokslinyčiuose Suv. rėd. Dabar-gi, neperseniai išėjo cirkuliaras nū vyriausybes, kuriūmi kunigai užkviečiami yra išguldinėti religiją pradinėse mokslinyčiuose. Kunigas V., apie kurį rašiau toj pačioj korespondencijoj, kaip girdėt, paklausė

gerų rodų ir jau atsisakė nū prefekto Veiverių seminarijos; svietiška valdžia galės jieškoti dabar tokio, kuris tiktu išguldinėti religiją maskoliškai. Nenorime tikėti, kad ji greitai galėtų tokį rasti.

Ateinančiuose 93 metūse statys geležinkelį nū Kalvarijos ant Alytaus ir Varėnos; geležinkelis — bus grynai stratėgiškas. Vienas pakajaus laike bus atidengtas ir dėl passaziierių ir dėl tavorų vežiojimo. Dėl Suv. rėdyb. tai bus labai naudingas daiktas; nekurie miesteliai, ipač Kalvarija eis greitai augstyn. Pasakoja, buk privatiška kokia tai draugystė norint nū Kalvarijos vesti geležinkelį per Suvalkus ant Grajavo. Bet ar tai teisybė — tai negaliu tvirtinti.

P.s.

Prienai, Suv. rėd., Senap. pav. Musų miestas guli ant pačio Nemuno kranto, gyventojų turi bent kokius 3—4 tukst., turi bažnyčią su 4 kunigais, kirke, 2 mokslinyčias, bulmistrą, gmino sudą, aptieką, (su daktaru). alaus pravora: tai turbūt bus ir visos svarbesnės Prienūse vietos.

Namai miesto dabar išrodo didei nuskurę: pasenę, netaisyti, daugiausiai mediniai su skylėtais stogais. Klausiau, kas tai pasidarė, ar jau teip pavargę Prienū „obivateliai“, jogiai nū stogų neužsilopo. — Suvisai ne, bet vyriausybe ne pavelija mums stogų taisyti — atsakė. Matot, toks dalykas. Lyg delto, kad geriaus nū ugnies apsigiti, valdžia nedūda pas mus miestūse naujų medinių namų taisyti, taiposgi draudžia medinius stogus dengti. Per tai, jeigu sugedo keno medinis namas, tai jį taisyti nevalia — lai sau griuva. Jeigu nori taisyti, tai statyk murinį namą.

O jei pasidarė stoge skylė, tai norėdams užtaisyti ją, dėk geležies stogą. Iš šitos priežasties pas mus atsiranda nemažai jūkingų, o kaip-kada ir verksmingų atsitikimų (žiurint kam — katei žertas, pelei smertis). Kaip tik uždės žydelis ant stogo kokį guntų lopą, tūjaus policija rašo protokolą ir padūda į sudą. Jeigu daug tokių lopų uždeta, sudas prisudija nuversti stogą. Turėjom tokį atsitikimą, kad visą stogą nuvertė — taip ir stovi dabar tas namas su nūgais šonkauliais.

Ale esti dar ir kitaip. Kaip kada po nakčiai ant kiemo kokio nors obivateliaus policija atranda naują baisiai išpurvįtą tvartuką, na ir nežino, ar jįsai neseniai dar pastatytas, ar nū senovės užsilikęs: tai turi karta darbo, iki viską ištyrinėja. Žinia, kad toksai įstatymas, tai gyva Amerika dėl palicijos: nes tai neišsemiamą versmė pelno.

Ale dėl miesto tai labai blogą ateigą pranašauja. Jeigu dar teip kokią 20 metų pabus, tai ant Prienū vietos tuštuma pasiliks. Namai per stogų skyles pilami lytaus supus ir sugrius, naujiems gi muriniams pasistatyti gyventojai pinigų neturi tiek. Tiesa, gali dar ir kitaip atsitikti, kad Prienai pateks į rankas vietinių didžturėjų, kurie įstengs murus pasistatyti. Jau ir dabar vienam tokiam didžturėiui (žydeliui Goldbergui) priguli kūne pusė ulyčios. —

Ant Nemuno kranto paėjėjus truputį už Prienū prieš srovę, yra palaikai *senoviškos pilies* — tur but liekanos mūrto kūro, nes apskritai, žymu, buvus siena išmūrūta; žymu teiposgi dalis sienos žemiaus nugriuvusios, tur but nū vandens graužimo. Sienos buvusios pastatytos iš plytų, akmenų ir cemento. Senesni prieniečiai dar pamena, kaip tos sienos buvusios kur-kas augštesnės, bet (pasak jų) miesto gyventojai (žydeliai) iš tų plytų sav gyvenimus pasistatę.

Jeigu tikėt tiems pasakojimams, tai keli namai vietinio kapitalisto iš tu sienų padaryti.

Prienių parapija didžiausia visoj Seinų vyskypystėj, nes turi į 15 000 parapijonų. Bažnyčioje gieda lietuviškai, ir ant vargonų teipogi lietuviškas giedojimas: balsus dailiai sutaria, smagu paklausyt. Užtai dėkui k. E., kurisai pats mokina nedėdieniais giesminikus ir giesminkes.

Kugis.

Stalupėnai pavietinis miestas (Kreis) Gumbinės rėd. (Regierungsbezirk) ir svarbi mainykavimo vieta parubežėje. Čia ateina geležinkelis nū parubežinio miesto Eitkunų ant Gumbinės ir suseina 6 plentai. Čia stovi dideli jomarkai ir yra geros krautuvės gelumbių, avalų ir kitokių pirkinų. Artybė miesto nū rubežiaus (3 mylios), brangumas gyvulių ir pigumas pirkinų privileioja šenai ir daugelį kapsų ir zanavykų. Gyventojai miesto — vokiečiai, norint kiti nešioja lietuviškas pravardes, lietuviškai nekalba. Lietuviška kalba čionai tik tiek yra žinoma, idant pardūti koki pirkinį sermėgiam. Atvažiuojantieje iš apygardos lietuviai moka ir mielai kalba vokiškai (plattdeutsch).

Apygardos Stalupėnų daugiau vokiečių ne kaip lietuvių apgyventos. Daugiausiai lietuvių, kaip girdėt, gyvena apė Bildviečius (bažnytikiemis netoli Eitkunų), kur yra katalikiška parapija, turinti arti 200 lietuvių. — Priežastis atsiradimo čion vokiečių yra tokia. 1709—1710 metų Prūsūs (kaip ir kitosė Europos šalise) buvo didelis maras ir badas. Vienūse rytiniūse Prūsūsė (Ost Preussen) per tūs vienus metus, sako, numirė 200,000 žmonių. Nū to rytinė Prūsūsė šalis dikėiai aptuštėjo. Į vietą išmirusių čion lietuvių karaliūs Friedrich'as Wilhelm'as I (1713 iki 1740 m.) pasikvietė katalikų persekiojamus zalcburgėnus, kurie čion ir apsigyveno po vardu „zambrių“. Aprič „zambrių“ gyvena dar čion vokiečiai, „nasavais“ vadinami, kurie, kaip sako, atsikraustė šen iš erco-gystės Nassau.

Apsigyvenimas čion vokiečių, žinoma, dikėiai aplengvino germanizacijos politiką. Prie apvokietinimo šio krašto paskutiniame laike prisidėjo dargi bažnyčia. Bildviečiuose bažnyčioje kitasyk (prieš keturis metus) dar mokino vaikus tikėjimo lietuviškai, giedodo lietuviškai, pamokslus sakė lietuviškai 3 sykius ant mėnesio. Dabar vaikus mokina vokiškai, gieda vokiškai, o pamokslus sako lietuviškai 2 sykiu ant mėnesio.

Dabar šis kraštas greičiaus panėši į Vokietiją, nekaip į Lietuvą. Lietuviškas gaivalas apsireiškia čion taip silpnai, kad tarytum jo nėra. Vokiečiai matyt nė nemislija, kad kas nors iš gyvenančių tam krašte vadintų savę lietuvi ir nelaikytų sau už garbę vadintis vokiečiu, bent man teip išrodė kalbant su viena vokiete. Kada aš užkalbinau ją lietuviškai, tai ji tikt susiraukė ir rusčiai man atsakė: „gehen Sie dahin, wo die Lithauer kommen,“ o aš tai turėjau suprast teip: „eikit sau ten, kur susirenka sermėgiai“. (Stalupėnūse sermėgiai renkasi skyrium). Po teisybei, lietuviai šio krašto slepiasi su savo lietuviyste ir gėdiasi lietuviškai kalbėti, dėlto posmūja vokiškai ne tikt tarpe vokiečių, bet ir tarpe lietuvių, kurie suvis nesupranta vokiškai (lenkų pusėje). O jeigu ir kalba lietuviškai, tai kiek galint spraudžia į savo kalbą vokiškus žodžius. Girdėjau kalbant: „nunešk unkuliui bešeinungą“ arba „jis ferkėrtija su ponais.“ Įpatingai susigermanizavojus jaunesnėji

karta. Yra vietos, kur tikt tėvai moka lietuviška o vaikai jau nemoka. Tokiose vietose vartojama yrnami vokiška, o ne lietuviška kalba.

Žinoma apie supr. timą savo tautystės nēr ką nē kalbėti. Jie vadina savę katalikais, o lietuvius lenkų pusės vadina „lenkais“ arba „gudais“, prie kurių tankiai prideda epitetą „durnas“ (dumm). Iš lietuviškų laikraščių teko man matyt tik „Naują Lietuviską Ceitungą“. Iš vokiškų laikraščių daugiausiai čion išsiplatinęs „Grenzbote“. Ne vieta čion kalbėti apie vertę tų laikraščių, tik tiek turiu pasakyt, kad „Nauja Liet. Ceitunga“ gali but naudinga ne tik lietuviams, bet ir vokiečiams: lietuviai gal mokėtis iš jos vokiškai, o vokiečiai — lietuviškai (gera speculacija — daugiau turi atsirasti prenumeratorių). Lietuviškų knigų matyt čia mažiau, nekaip lenkų pusėje. Apie tai, kad kas išsirašytų „Ukininką“, aš negirdėjau, tik nū vieno skaičiusio „Uk.“ girdėjau, kad „Ukininko“ mokslas tai esąs lenkų mokslas ir dėlto esą nieko naudingo dėl Prūsų jamė negalį buti. Sulyginant su vokiečiais, lietuviai mažiau išsirašo laikraščių, mažiau skaito ir yra tamsesni už jūs.

Medegiskai lietuviai taipogi žemiau stovi už vokiečius. Vokiečiai ir laukus geriau įdirba ir veikia užveda kokią geresnę atmainą ūkeje. geriau viską užžiuri ir veikia pinigų surenka. Dėlto lietuviai ir tankiau nusigyvena, nekaip vokiečiai. Ne tik ukininkai, bet ir bezemiai vokiečiai geriau išėina už lietuvius. Patys lietuviai pripažįsta didesnį vokiečių apskrumą, gabumą. „Ką vokietis, sako, tai ne katalikas,*), jis visada dūda sau rodą ir geriau išėina.“ Aprič to dar vokiečiai išiskiria nū lietuvių meile tvarkos ir čiunumo, kas apsireiškia ne tik drabužyje, bet ir gyvenime. Viskas rodo vokiečių papratimą daryt „langsam und deutlich“.

Žinoma daug nėra ką stebėtis iš tokio status rerum. Lietuviška kalba yra vokiečių suvis paniekinta ir ne tik iš urėdiškų vietų, bet ir iš „šiulių“ seniai išvaryta. Kas kits dabar lietuviams, kada jau jie pramoko vokiškai. Bet kiek tai bėdos ir vargo turėjo jie, kada menkai mokėjo vokiškai, arba suvis nemokėjo. Ir dabar „šiules“ dėl vaikų lietuvių tai yra tikra kankynė ir labirintas, kuris atima daug laiko, dvasiškų ir kuniškų pajiegų vardan vokietystės. Tokia politika vieton naudos padaro lietuviams tik blėdį. Neištenka lietuviams tiek dvasiškų pajiegų, idant germanizūtis ir podraug stembt kulturiškai.

Bet dar daugiau (teisybę sakant) truksta Prūsų lietuviams vadovų, kuriems rupėtų labas tėvynės daugiau, nekaip rupėjo ikšiol, ir kurie mokėtų ir norėtų sunaudoti tas pagabias išlygas, kuriose gyvena Prūsų lietuviai.

J. Sidaras.

*) Pas mus apie Tilžę nē negirdēt lietuvių-katalikų vis evangelikai. Nē prie jokios lietuviškos draugystės nėra kataliko. Rėd.

✓ Gromatas, rankraščius bei pinigus į „Varpo“ rėdytę siunčiant, reikia padėti šioki adresą:

Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen).

✓ Įtampa: Ko mums reikia. — Rusvos dulkės. (Taša). — Tėvyniški varpai. — Susivaziavimas slavėniškos progresyviškos jaunūmėnės Austravengrijoj 1891 m. *Gr. K.* Reikale apšvietimo. *P. A.* — Rusiška kolonizacija „Vakariniame krašte“. *P. A.* — Nekurie lenkiški žodžiai lietuviškos kilties. *K. G.* — Svetimtaučiai apie lietuvius. *J. Sidaras.* — Iš Lietuvos: Iš Suv. rėdyb., *P.-s.*; Prienai, *Kugis*; Stalupėnai, *J. Sidaras.*

Atsakantis rėdytojas: Kristupas Voska, Stulbėkiūse. — Spaudita pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.